

MÜLTECİLERİN HAKLARI VAR!

kadınlarla dayanışma vakfı
women's solidarity foundation

MÜLTECİ KİMDİR?

“..İrki, dini, tabiiyet, belli bir toplumsal gruba mensubiyet veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyet yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen kişi”

**Mülteci Hakları Broşürü, Haziran 2022’de KADAV’ın düzenleyiciliğini yaptığı Mülteci Haklarına yönelik etkinlik içerikleri ile hazırlanmıştır.*

Mültecilerin, herkes gibi insan onuruna, saygınlığına uygun yaşam hakları vardır. Yaşamları, ülkeler arası pazarlık konusu edilmemeli, kalıcı hale getirilen “Geçici Koruma Statüsü” ile mülteci statü hakları ellerinden alınmamalıdır. Savaş ve şiddet ortamı nedeniyle yurtlarını terk etmek zorunda kalan mülteciler, göç ettikleri ülkede yaşanan ekonomik, toplumsal krizlerin nedeni değildir, aksine bu krizlerden en çok onlar etkilenir. Tüm insanların temel haklara, insanca yaşam koşullarına erişebildiği eşit haklara dayalı demokratik bir yaşam mümkündür.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (1948) “Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur, herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir” demekte ve “Ayrımcılık Yasağı” getirmektedir. Beyannamenin 14. Maddesi’nde “Herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır” yazılıdır.

1951 tarihli BM Mültecilerin Statüsüne Dair Uluslararası Sözleşme başta olmak üzere Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde mültecilere, güvenli sığınma, işkenceye ve kötü muameleye maruz kalmama hakkı; sosyal yardım alma, eğitim, sağlık, barınma gibi temel haklara erişim, çalışma, adil yargılanma hakkı tanınmıştır.

Her mülteci bulunduğu ülkenin yasalarına tabidir. Yasal olarak mahkemelere müracaat ettiğinde o ülkenin vatandaşları ile eşit muamele görecektir.

AYRIMCILIK VE NEFRET SUÇU

Nefret Suçu; önyargıların tetiklediği, insanın ırk, din, cinsel yönelim, engelli olma, etnik farklılık/köken, renk, siyasal düşünce, milliyet, yaş, cinsiyet, cinsiyet kimliği nedeniyle maruz kaldığı suçun adıdır. Nefret suçları, bir gruba veya kişiye karşı işlenen şiddet içeren suçlardır. Bireylere karşı işlense de aslen hedef alınan o bireyin üyesi olduğu sosyal gruptur. Şiddet suçu, kişiye karşı olabileceği gibi kişinin malına karşı da işlenebilir.

Sözlü hakarettten fiili saldırılara, hedef göstermeden tehdide varan mülteci/yabancı düşmanlığı nefret suçudur. **Ayrımcılık** da yukarıda belirtilen nedenlerden ötürü bir kişiye ya da gruba karşı keyfi olarak eşit davranmamak, haklarından faydalanmalarına engel olmak ya da onları mağdur etmek anlamına gelmektedir.

Nefret ve ayrımcılık suçu, 5237 sayılı TCK’nın 122. maddesinde “Hürriyete Karşı Suçlar” bölümünde düzenlenmiştir.

Aynı maddede nefret nedeniyle mülk satmama, devretmeme, kiraya vermeme; kamunun sağladığı bir hizmetten faydalanmasına engel olma veya ekonomik faaliyette bulunmasına engel olmak suç olarak tanımlanmıştır ve hapis cezası vardır.

Bir nefret suçu ile karşı karşıya kaldıysanız, ya da ayrımcılığa uğrayıp haklarınız ihlal edildiyse, polis karakoluna, savcılığa başvurabilirsiniz. Ayrıca göç alanında çalışan STK’lardan danışmanlık ve destek talep edebilirsiniz.

GERİ GÖNDERMEME İLKESİ ve MÜLTECİ HAKLARI

Türkiye'nin taraf olduğu 1951 tarihli BM Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Cenevre Sözleşmesi'nde en temel koruma 33. Maddesi ile düzenlenen "geri göndermeme" ilkesidir. Bu ilke, iltica hukukunun en temel kuralıdır. Bu ilke, bir kişinin zulüm görme riski olan yere geri gönderilmemesini düzenler.

"Hiçbir taraf devlet, bir mülteciyi, ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatı ya da özgürlüğü tehdit altında olacak ülkelerin sınırlarına, her ne şekilde olursa olsun geri göndermeyecek veya iade (refouler) etmeyecektir." (Madde 33)

Yine Türkiye'nin taraf olduğu 1984 tarihli "İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme" de işkence tehlikesi olan devlete geri göndermeme ilkesi yer almaktadır.

Türkiye'nin bu sözleşmelere uyma yükümlülüğü vardır.

Türkiye'nin ulusal mevzuatında da 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 4. maddesinde Geri Gönderme Yasası düzenlenmiştir.

Göç ettiğiniz ülkede eğer zulüm görme ihtimaliniz olan bir ülkeye gönderilme riski ile karşı karşıya kalırsanız adli yardım talebi için Barolara başvurabilirsiniz. Danışma ve destek için de mültecilerle birlikte çalışan, göç alanında çalışmalar yapan sivil toplum kurumlarına müracaat edebilirsiniz.

İSTANBUL SÖZLEŞMESİ¹ 'NDE GÖÇ VE İLTİCA

İstanbul Sözleşmesi yaşatır!

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği bünyesinde 2000 yılından sonra çıkarılan rehberlerde, "Cinsel şiddet yoluyla zulüm veya toplumsal cinsiyetle ilgili zulmü de içerecek şekilde 1951 Sözleşmesinde ve 1967 Protokolünde sıralanan nedenlerden ötürü zulme uğramaktan haklı olarak korktukları için mülteci statüsü talep eden kadınları mülteci olarak tanıması..." gerektiği belirtilmiştir. Toplumsal cinsiyet temelli zulmün bir iltica sebebi sayılması tavsiye edilmeye başlanmıştır. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin mülteci kadınlar bakımından bir zulüm olarak açıkça tanınması ise 2011 yılında çıkarılan İstanbul Sözleşmesi ile olmuştur. Mülteci kadınların kadın olmaktan kaynaklı maruz kaldıkları şiddet ve ayrımcılıkla ilgili yararlanabilecekleri bir diğer önemli sözleşme ise BM CEDAW Sözleşmesidir.

Kadına yönelik şiddeti önlemek üzere bütüncül politikalar; önleme, koruma ve kovuşturma konusunda standartlar ve devletlere somut yükümlülükler getiren İstanbul Sözleşmesi (2011) Madde 59, 60 ve 61'de göç ve iltica konusu düzenlenmiştir.

"Sözleşmeye göre kadına yönelik şiddet bir insan hakkı ihlali ve ayrımcılıktır. Sözleşmeye göre kadınlara karşı toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, doğrudan kadınlara yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları orantısız bir şekilde etkileyen şiddet anlamına gelir." (Madde 3/d)

Sözleşme barış zamanında olduğu gibi silahlı çatışma durumlarında da uygulanır.

Sözleşme, belgeleri olmayanlar dahil göçmen, sığınmacı kadınlar ve iltica talebinde bulunan kadınların toplumsal cinsiyet temelli şiddete daha açık durumda olduklarını vurgulayarak taraf devletlerin yükümlülüklerini saymaktadır.

¹ Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Ve Bunlarla Mücadeleye Dair Sözleşme

Buna göre;

- Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli şiddet bir zulüm çeşidi olarak görülmelidir ve iltica nedenlerinden sayılmalıdır. (Madde 60)
- Göçmen kadınlarla iltica talebinde bulunan kadınlara yönelik şiddetle mücadele toplumsal cinsiyete duyarlı bir şekilde yürütülmelidir.
- Sığınmacı statüsü belirlenirken toplumsal cinsiyete duyarlı bir yorum yapılmalıdır.
- Sığınma işlemlerinde toplumsal cinsiyete duyarlı usuller, kılavuzlar ve destek hizmetleri geliştirilmelidir.
- Geri göndermeme ilkesi şiddet mağduru kadınlar için de uygulanmalıdır. Devlet iltica talebinde bulunan veya sığınan şiddet mağduru bir kadını yaşamının veya özgürlüğünün tehlikede olduğu herhangi bir ülkeye geri göndermemeli veya iade etmemelidir. (Madde 61)

Mülteci kadınlar Türkiye’de toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadelede Anayasa’da, Türk Medeni Kanunu’nda, Türk Ceza Kanunu’nda, Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’da (6284 sayılı yasa) yer alan haklardan yararlanabilirler.

MÜLTECİLERİN HAKLARI VAR!

- Temel eğitim, sağlık ve sosyal yardım hizmetlerinden mültecilerin de yararlanma hakları vardır.
- Uluslararası koruma başvuru sahibi, mülteci, şartlı mülteci veya geçici koruma statüsü olan kişiler Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’ndan izin alarak çalışabilirler.
- Evlenmeleri veya boşanmalarında Türk Medeni Kanunu uygulanır.
- Mülteciler kendilerini bir avukatla mahkemelerde temsil ettirebilir, maddi koşulları uygun değil ise adli yardım bürolarından ücretsiz avukat talep edebilirler. Ceza yargılamasında zorunlu avukat yardımından ücretsiz yararlanabilirler ve mahkemelerde tercüman desteğinden yararlanabilirler. Anayasa Mahkemesine Bireysel başvuruda bulunabilirler.

*Mültecilerin temel haklarına ilişkin ayrıntılı bilgiler için KADAV olarak hazırladığımız broşürlere <https://kadav.org.tr> internet sitemizden ulaşabilirsiniz.

Söz Kadınların:

- ‘Kızım çok iyi Türkçe konuşuyor. Okulda Suriye’li olduğunu fark ettiklerinde öğretmenlerin tavrı değişiyor. Kızım bu nedenle okula gitmek istemiyor.’
- ‘Bizi tanımıyorlar. Tüm milletlerde olduğu gibi Suriye’lilerin de hem iyisi hem kötüsü var. Bunu bilmelerini çok isteriz.’
- ‘Sınıfta kutlanacak mezuniyet törenine sınıf arkadaşlarım istemiyor diye katılmıyorum. Öğretmenime aktarmak istediğimde sözümü kesiyor, dinlemiyor. Biz katılmayalım diye tarihi bize söylemiyorlar.’
- ‘Nefret suçu varsa herhalde Türkiye’deki insanların yarısı bize karşı bu suçu işliyor olabilir.’

